

A Szép Cserceszka nagyon gazdag történet

Írta: Major Zoltán

2024. március 15. péntek, 15:39

Március 9-én volt a Bóbita Bábszínház legújabb bemutatója, a *Szép Cserceszka*. A darab egy n mese alapján íródott, amely nagyon összetett motívumokkal dolgozik. Hogyan lehetett ezt a komplex történetet a bábszínházra ültetni? Boráros Miladával, a darab írójával és rendezőjével beszélgettünk erről, és még több más témáról.

(Képünkön: részlet a Szép Cserceszka című előadásból, Fotó forrása: Bóbita Bábszínház)

- A *Szép Cserceszka*, ahogy a legtöbb népmese, több változatban ismert. Milyen változatokat ismersz, mikből dolgoztátok?

- A *Szép Cserceszka* című népmese talán legalább azoknak ismerős, akik látták a *Magyar népmesék*

című animációs sorozatot, mert abban az eredeti magyar változata szerepel. Azonban ez valóban egy európai mese, amely a Grimm testvéreknél is megjelenik, sőt, van cseh, szlovák vagy éppen lengyel változata. Ez egy dramaturg számára mindig jó, mert az egyes változatokat

A Szép Cserceszka nagyon gazdag történet

Írta: Major Zoltán

2024. március 15. péntek, 15:39

össze tudja hasonlítani, több forrásból tud inspirálódni. Én nagyon szeretem ezt a munkafázist, mert ilyenkor mindig kiderül, hogy mi a mese magja, ami nem változik, és mik azok a részletek, amik variálódhatnak. Ezt az inspirációt aztán lehet kombinálni a meghatározott dramaturgiai szempontok szerint.

- Hogyan választottad ki a mesét, mik voltak a szempontok?

- Amikor felkerestek a Bóbita Bábszínházból, akkor **Sramó Gábor** igazgató és **Papp Melinda** művészeti vezető, aki az előadás dramaturgia, kimondottan olyan mesét szerettek volna, ahol lány a hős, a hosszú távú dramaturgiai koncepciójukban nekik ez egy fontos szempont volt. A mesét azért választottuk ki több lehetőség közül, mert nem csak a női erők megmutatására alkalmas, hanem a testvérek összefogása is nagyon fontos benne.

- Mi a mese központi motívuma?

- A *Szép Cserceszkában* talán a legfőbb motívumok a felettünk hatalmaskodó, manipulatív személyekkel vagy életerőkkel való szembenállás, az azt segítő testvéri összefogás vagy éppen a saját sorsunk formálásának képessége. Az élet olyan helyzetekbe hozhat minket, amikor nem kimondottan külső problémákkal vagy veszedelmekkel kell megküzdenünk, hanem amikor éppen saját magunkat, saját önrendelkezésünket veszíthetjük el, és azért meg kell tanulnunk az adott helyzetet, közeget vagy személyt időben felismerni és ellenállni neki.

A mesében ezt a „megsemmisítő erőt” a mostoha szerepe képviseli, aki ugyan egy darabig gondoskodik az árva lányokról, viszont hamar kiderül, hogy ez a gondoskodás inkább visszaélés vagy kihasználás a részéről. A lányoknak meg kell tanulniuk, hogy ha nem változtatnak a helyzetükön, rabszolgasors vár rájuk. Ezért elszöknek. Ami önmagában is nehéz lépés, hiszen még kislányok, és a sötét, sűrű erdő, amelybe kerülnek, eleinte számos veszélyt

hordoz magában. A szökés kis győzelme nem könnyít a helyzetükön, hanem problémák egész sorát nyitja meg, amelyekben sokszor csak egymás segítségére vannak utalva. Számomra ez is szimpatikus ebben a mesében: mutatja, hogy egy győzelem nem azt jelenti, hogy most már minden rendben, és hátradőlhetünk. A továbbiakban is nagyon figyelniünk kell, be kell kapcsolnunk az intuíciónkat, minden tudásunkat és erőnket, mert ismét csak egy hajszálon múlhat, hogy megint valami problémába keveredjünk, ahogy a lányokkal is történik. Viszont talán éppen attól válhatunk erős és tudatos emberekké, akik képesek megbirkózni a nehézségekkel és megtalálni a boldogságukat.

- Mit lehet elmondani Cerceruskáról, illetve a kishúgáról? Milyen karakterek ők?

- A lányok nagyon szegény családról származnak, hozzá vannak szokva a nélkülözéshez, ahhoz, hogy mindenért meg kell dolgozniuk, de éppen ezért nem is félnek a nehézségektől, sem a munkától. Viszont minden szavukból, viselkedésükből látszik, hogy szeretettel teli otthonban nőttek fel, ami erőt ad nekik a saját útjukhoz. Az előadásunkban a hatalmas diófa, ami az otthonuk udvarán nő, szimbolizálja ezt a felnőtté válással járó „támaszt, életerőt”, amit a szülőktől kaptak, és amit ők maguk is megszerezhetnek az életük során, amikor a szüleiket elveszítik és amihez visszatérhetnek, ha nincs más, aki segítene rajtuk.

Ez a mese egyébként nagyon szép példája a testvéri motívum használatának. Cerceruska idősebb, érettebb, tehát tapasztaltabb formája ugyanannak a hős karakternek, Pankának, aki fiatalabb, tehát még nem annyira érett, még tapasztalatlan. A mese ezzel mutatja, mennyire fontos törekednünk arra, hogy az életünkben ne rekedjünk meg a „gyermeki szinten”, hanem érjünk fel, felnőtt állapot elérésén munkálkodjunk, ami segít felismerni és elhárítani a minket fenyegető erőket. Ebben a történetben a mostoha először elátkozza az egész erdőt, hogy a tőle elszökött lányok ne tudjanak vízhez jutni. Csak az állatnyomok alapján összegyűlt vizet tudják meginni, de olyankor azzá az állattá válnak, amelyiknek a nyomából isznak. A nagyobbik testvér, Cerceruska képes a szökés nehézségeivel megbirkózni, azonban Panka, bár ő is próbál ellenállni a szomjúságnak, végül eljut ahhoz a ponthoz, hogy iszik egy őr lábnyomából és kis őr évszázadokig várja, amíg a víz el nem érkezik. Ekkor a víz ismét változik.

Amikor a történetek során Cerceruska és az őzike lehetőséget kapnak, hogy a királyi palotában

éljék tovább az életüket, Cerceruska nem dől be a hirtelen jólétnek, hanem kitartóan azon dolgozik, hogy segíteni tudjon a testvérének. Bár a király közben szerelmet vall neki, ő kijelenti, hogy addig nem szeretne a feleségévé válni, amíg Panka vissza nem változik. Mindent meg is tesz ezért, azonban nincs elég ereje, hogy megtörje az átkot. Azt ugyanis Panka egyedül maga kell, hogy megtegye, ahogy a meséből kiderül. A mostoha hatalma és gonoszsága viszont páratlan, Panka után Cerceruskát is átváltoztatja: egy mennyasszonyi fátyollá varázsolja, amit a terve szerint a saját lánya majd a királlyal való esküvőjére vesz fel. Panka és Cerceruska később a saját maguk visszaváltozásához kell, hogy kellő határozottságot, akaratot, erőt és szeretetet gyűjtsenek.

- Hogyan lehet mindezt a bábszínpadra átültetni?

- Hát, nem könnyen, de a folyamat nagyon izgalmas, a sok-sok mozzanatot, információt, körülményt jól kell kielemezni, megérteni és azután egy olvasható színpadi jelrendszerbe össze kell sűríteni, ráadásul több szinten: a dramaturgia, a szöveg, a tér, a bábtechnika, a bábmozgatás, a rendezés, a zene szintjén. Írtam a darabba egy olyan figurát, amelyik a magyar népmesében csak a végén jelenik meg, a mostohának a lányát, Verunát. Ő nálunk már a legelején szerepel, amivel ki akarjuk fejezni a kontrasztot a talpraesett lányokkal, akik küzdenek az

ért, hogy jobb sorsra jussanak. Veruna egy manipulatív anyával

él, és áldozata a helyzetnek, nem tud a saját talpára állni. Ez az egyetlen bábunk, amelyik nem tud megállni a saját lábán. A

Sz

ép Cerceruská

ban úgynevezett

totembábokkal, vagy ahogy itt a Bóbitában hívják, „rakombákkal” dolgoztunk. Ezek olyan tömörszerű bábok, mint egy sakkgúla, csak a kezük

és a fejük mozgatható. Ezzel a

bábtípussal nagyon szépen

-

a figurák horizontális és vertikális elhelyezésével a térben - ki lehet fejezni a karakterek státuszait, az egymáshoz való viszonyokat, érzelmi állapotukat. Ezt a bábtechnikát azért szeretem, mert stilizált, pontos, tudatos, erősen kifejező bábmozgatást igényel. Ezeknek a

A Szép Cerceruska nagyon gazdag történet

Írta: Major Zoltán

2024. március 15. péntek, 15:39

tömbbáboknak tartása van. Akár jó, akár rossz karakter, mindegyik igen karakán figura. Egyedül Veruna nem az, akinek az anyja kitalálta a sorsát, és sajnos a lányokkal ellentétben neki nem sikerül kitörni ebből a körből - ezért az ő teste egy puha zsák. Ez csak egy példája a számtalan színpadi megoldásnak, amit ki kellett találnunk.

A darab úgy van megszerkesztve, hogy egy órába beleférjen, a történet úgy épül, hogy a karakterek és a helyzetek egyértelműek legyenek a gyerekek számára is, bár azt el kell mondanom, hogy inkább az iskolás gyerekek fogják tudni felfogni az egész történet komplexitását. Emellett az előadásnak kellőképpen szórakoztatónak is kell lennie, mert ahogy ezekről a dolgokról beszélünk, a történet elég drámai, de beleágyazott humoros helyzetekkel igyekezzünk oldani a drámai feszültséget. Szerintem a darabban bőven van nevetnivaló is, és szerencsére a színészi csapat nagyon jó humorérzéssel rendelkezik, magukból hoznak olyan megoldásokat, amik nagyon szépen illeszkednek a darabba. Kimondottan öröm velük dolgozni.

Azonban nekik a próbafolyamat nem volt egy könnyű menet. Olyan a díszletkoncepciónk, hogy absztrakt díszletet használunk, amely négy rácsos oszlopból, illetve sok kiegészítőből áll, amit folyamatosan alakítunk, rakosgatunk, kombinálunk. A történetben körülbelül tízen helyszín van, mindenféle variációkban. Ez azt jelenti, hogy a díszletnek is saját lelete van, és remélem, hogy sikerült ezeket az átállásokat úgy kombinálni, mozgatni, hogy nézőként élvezni és érteni lehessen a játékukat. Ez viszont nyilván nehéz a színészek számára, mert amellett, hogy játszanak, folyamatosan a díszlettel is dolgoznak. Nagyon remélem, és az a tapasztalatom, hogy az ilyen daraboknál, ha lehetőség van arra, hogy sorozatban kijátsszák az előadást, a fáradtság elmúlik és a játék megéri és megnyugszik. Azt is fontos megemlítenem, hogy a kellő hangulatok kialakítását és az összehangolást **Schultheisz Gábor** pécsi zeneszerző szépséges zenéje és a fények játéka is nagyon megsegíti: a zene

A Szép Cerceruska nagyon gazdag történet

Írta: Major Zoltán

2024. március 15. péntek, 15:39

dallamossága, hangszerelése és a világítás lehetőségei nagyon jól egyensúlyozzák a látvány szikárságát.

- Ki volt a darab tervezője?

- **Kárpáti Panna** a díszlettervezőnk, aki jelenleg még a Magyar Képzőművészeti Egyetem látványtervezés tanszékének végzős hallgatója. Panna eddig inkább alternatív és felnőtt darabokat csinált, talán azért inspiratív, friss a látvány, amit hozott. Neki ez az első gyermek bábszínházi projektje, és jó értelemben v éve voltak konfrontációink, mert sok fontos tapasztalata még hiányzott, de persze az illet vállalni kell mind a két félnek és nagyon sokat lehet tanulni belőle.

- Milyen terveid vannak a közeljövőre vonatkozóan?

- Én független alkotó vagyok, úgyhogy a legtöbb munkám a független bábszínházakkal való együttműködésben teljesül ki. A következő projekt alapmeséje a világ népmeséi közül tartozik, az öreg halász és a felesége. Ez a KL Színház és a mi saját csapatunk, a Magamura Alkotóműhely közös produkciója lesz, ahogy korábban már közösen készítettünk pl. a *Sárkányölő Sebestyén* című sikeres darabot, amit éppen itt, a Bóbitában mutattunk be.

Az öreg halász és a felesége is egy örökzöld történet, tele bölcsességgel.

éggel. Ezt
Boráros Szilárd
tervező (és mellesleg a férjem) kezdeményezte, közösen dolgoztuk ki a dramaturgiai koncepcióját, ő díszlettervezője és gyártója lesz,
Markó Robi
fogja megírni,
Pilári Áron
lesz a zeneszerzője, én pedig rendezni fogom. Az előadást ősszel, a
veszpr
émi Kabóca Bábszínházban fogjuk bemutatni. Ezen kívül már elkezdtem egy saját szerzői bábszínhá
zi előadást. Nem magyar szá
rmazású vagyok, Csehországból
érkeztem húsz évvel ezelőtt
és már többször felmerült bennem, hogy amennyiben vissza kellene menni valami
ért Csehországba, akár csak egy időszakra, akkor legyen nálam egy olyan produkció, amit ott,
de akár Szlovákiában vagy Lengyelországban is játszani tudok. Persze folyamatosan, f
él
évente jönnek a felk
ér
ések is, de n
éha jut annyi időnk, hogy valami saját
tot l
étre tudjunk hozni. Álomból viszont van rengeteg.

{jcomments off}